Rama P. Coomaraswamy

PHILOSOPHIA PERENNIS ÉS *SENSUS CATHOLICUS*[*]

„Az összes réginek bölcsességét kutatja a bölcs, és a prófétákkal tölti idejét…”
Jézus, Sirák fiának könyve 39,1–5.

Általában azt feltételezik, hogy a kereszténységen belül semmi nem indokolja az örök szellemi törvény *(szanátana dharma)* fogalmának elfogadását, vagyis azét, amit Nyugaton örökérvényű vagy régi filozófiának (*philosophia perennis*nek vagy *philosophia priscorium*nak) neveztek. Ez az örökérvényű bölcsesség *(sophia perennis)* – hogy egy Wolfgang Smith által kedvelt kifejezéssel éljünk – úgy tartja, hogy bizonyos metafizikai és ennél fogva az isteni tudáshoz vezető igazságok mindig hozzáférhetőek a történelem folyamán, és minden érvényes vallási hagyomány keretein belül megtalálhatók.

Mindenekelőtt világossá kell tennünk, hogy ez a felfogás a legkevésbé sem mond ellent „az Egyházon kívül nincs üdvösség” *(extra Ecclesiam nulla salus)* dogmájának. Ha valaki megérti ezt az elvet, úgy, ahogy az Egyház mindig is értette, elfogadja azt a tényt is, hogy léteznek egyének, akik – miként Szent X. Pius fogalmazott – az Egyház lelkéhez tartoznak. Ezek az egyének „leküzdhetetlen tudatlanságban” *(ignorantia invincibilis)* vannak a megnyilvánult Egyházat illetően, mindamellett Krisztus eljövetele előtt az üdvözülés bárkájának feltétlenül más formákban kellett megjelennie.

Elengedhetetlen továbbá, hogy a történelmet ne a kezdetleges időktől a jelen „felvilágosult” korig tartó folyamatos haladásként szemléljük, hanem a valósággal összhangban, mint egy kezdeti aranykortól kezdődő folyamatos degenerációt. Ádám bukása és a paradicsomi állapotból való kiűzetése kulcs a jelen helyzet helyes értékeléséhez. De Isten nem hagyta magára teremtményét, és Ádám megtalálta a regeneráció módját, s ilyenformán az Egyház szentként is tekint rá. Az ősidőkben az üdvözítő kinyilatkoztatás – összefüggésben azzal, hogy az ember közvetlenebbül részesedett az igazságból – a körülményeknek megfelelően „egyszerűbb” volt. Isten minden egymást követő „bukással” egyre szigorúbb követelményeket állít az ember elé, amelyekhez igazodnia kell, amennyiben a degenerálódás folyamatának visszafordítására törekszik, míg Mózes idejétől a betartandó előírások már az élet minden vetületére kiterjednek. Ez jól megmutatkozik Ábel áldozatában, amelyet Ábrahámé követett, s végül Mózes közvetítésével honosodott meg.

[*] Lat. ’Örökérvényű bölcsesség és katolikus érzület’. Forrás: *Rama Coomaraswamy Catholic Writings*. http://www.thepope.com/phperenc.html. Utoljára megtekintve: 2014. jan. 21. *(A szerk.)*

Azután Melkizedek áldozatán kersztül jutott el hozzánk, Krisztusban ismét megújulva.

Ez a szemlélet nem egy *carte blanche* [korlátozás nélküli felhatalmazás *(A szerk.)*] minden valaha feltűnt vallás számára. Jóllehet az üdvözülés lehetséges az Egyház formális szervezetén kívül, mint például legalábbis Krisztus eljövetele előtt, azt sem szabad elfelejteni, hogy tévedés által senki sem üdvözülhet. Egyedül az Igazság üdvözít. Ebből következik, hogy az üdvösség az isteni Logosz révén érkezik hozzánk, ami az idők kezdete óta létezik, mert „Kezdetben vala az Ige".[1]

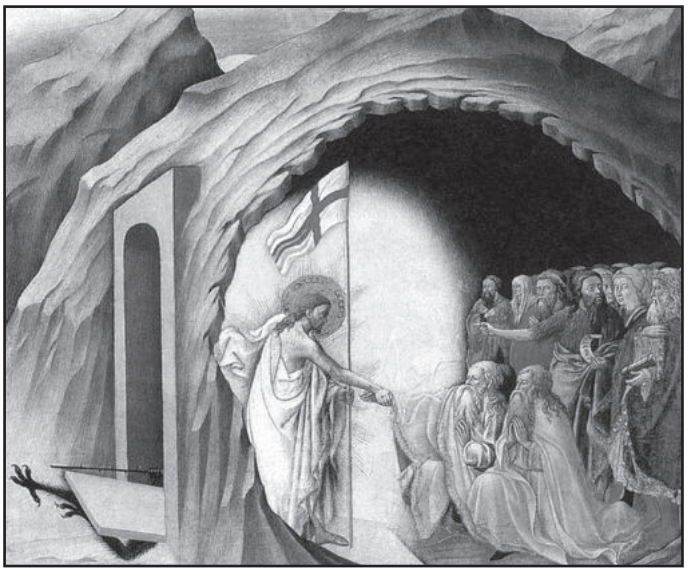
Amikor az egyházatyák rendkívül elfajzott ősi vallási formák özönével szembesültek, két útirány valamelyikét követték. Vagy kijelentették, hogy a kereszténység birtokolja az Igazság teljességét, és ezért nincs szükség arra, hogy máshol keressük azt, vagy fenntartották, hogy az igazság minden megnyilvánulása, függetlenül attól, hol található meg, a Hit osztatlan egészéhez tartozik, következésképpen elfogadható, magunkévá tehető és felhasználható. Ahogy Aquinói Tamás mondja Szent Ambrust idézve: „az igazság minden formája, függetlenül attól, hogy hol találjuk meg, a Szentlélektől való, mivel Ő a szerzője". Hasonló módon Szent Jeromos mintegy átvette és krisztianizálta a Buddha élettörténét, mint az Szent Jozefát életének hagiográfiai elbeszélésében jól látható.

Mindezek valóságtartalmát a katolikus szentek az évszázadok során mindvégig felismerték. Szent Jusztusz Hérakleitoszra mint „Krisztus születése előtti keresztényre" hivatkozik, Eckhart pedig a következő szavakkal beszél egy ókori bölcsről: „legrégebbi filozófusaink egyike, aki megtalálta az igazságot sok-sok idővel Isten születése előtt, mielőtt a mai keresztény hit egyáltalán létezett". Villanovai Szent Tamás ugyanezen doktrínát tanította: „Vallásunk a világ kezdete óta létezik. Kimagasló keresztény volt Ábrahám; kimagasló keresztény volt Mózes; nemkülönben

A Teremtő Krisztus-Logosz, Szophiával; 12. századi miniatúra

[1] Ha valaki azzal érvel, hogy az tette lehetővé a régiek megváltását, hogy Krisztus alászállt a „poklokra", ez egyedül annak kimondását jelenti, hogy minden üdvösség az Ige által valósul meg, aki valóban Krisztus. Ahogy Alexandriai Szent Kelemen tanítja: „Krisztus maga a Bölcsesség, és az Ő műve volt, hogy megnyilatkozott a(z ószövetségi) prófétáknak, és ugyanazon bölcsesség tanította az apostolokat, mikor testben jelen volt." Helyesen fogalmazott Jean Borella: „lévén a kereszténység Krisztus vallása, pontosan ugyanezen ténynél fogva a megtestesült gnózis (bölcsesség) vallása, mivel az Ige az Atya gnózisa. Mármost ez a megtestesült gnózis ezen felül kimagasló szellemi út: »Én vagyok az Út, az Igazság és az Élet«." Jean Borella: The Gnosis with a True Name. In uő: *The Secret of the Christian Way*. Albany, 2001, State Uiversity of New York Press, 24. o.

Master Osservanza: Krisztus a limbuszban (1445 körül)

Dávid és minden pátriárka. Ugyanazon Istent imádták, ugyanazon misztériumokban hittek, és ugyanazon feltámadást és ítéletet várták. Ugyanazok voltak a tantételeik, szokásaik, érzelmeik, vágyaik, gondolataik és életformáik; így ha együtt látnád Ábrahámot és Mózest és Dávidot Péterrel és Andrással és Ágostonnal és Jeromossal, tökéletes azonosságot figyelhetnél meg minden lényeges dolgot illetően."[2] Szaporíthatnánk a hasonló idézeteket, de az alapelvek megértése előtt ez nem lenne célravezető.

Ennek látszólag ellentmondva fennmaradt Szent Ágoston élete végén írt „visszavonása", amellyel a műveiből következő esetleges félreértések kiküszöbölésére tett kísérletet: „Az igazság az, hogy amit jelenleg keresztény vallásnak hívnak, a régieknél sem hiányzott az emberi nem kezdeteitől fogva, mígnem Krisztus eljött emberi testben, és az igaz vallást, amely már létezett, ezt követően »kereszténynek« kezdték hívni."[3]

E visszavonás közelebbi vizsgálata szükségessé teszi, hogy megértsük, mire vonatkozik. A korábbi állítás a *De vera religione* X. 19. szakaszában jelenik meg, ahol Ágoston kifejti, hogy „a bűnök által összetört és beburkolt lélek képtelen lenne az isteni valóságok felé emelkedni, ha az emberi szférában nem lenne megtalálható valami, ami lehetővé teszi a számára, hogy elemelkedjen a földi élettől, és megújítsa önmagában Isten képét. Ebből az okból kifolyólag Isten, végtelen irgalmában, időbeli eszközöket hozott létre, melyek által az emberek visszaemlékezhetnek eredeti tökéletességükre, és amelyek által Isten minden sajátságos egyén és az emberi faj segítségére siet." Szent Ágoston ekkor hozzáteszi: „Vagyis a mi időnkben a keresztény vallás az, melynek ismerete és követése a legbiztonságosabb és legbiztosabb út az üdvözüléshez."

Mellékesen meg kell jegyezni, hogy Ágoston az „emberi nemről" beszél, és nem csupán a zsidó vallásról, amellyel a kereszténység természetesen nagyon szoros kapcsolatban áll. Szent Jusztin újfent megállapítja: „Isten az Ige, akinek az egész emberi nem részese, s akik az értelemmel összhangban éltek, keresztények, akkor is, ha istenteleneknek számítanak." Ő nemcsak Hérakleitoszt sorolta közéjük, hanem Szókratészt és Ábrahámot is.

Ágoston az utolsó mondatot kívánta tisztázni, azzal világítván meg, hogy „visszavonásában" a „keresztény vallás" kifejezést használta, noha az elnevezés hátterében álló valóságot nem sikerült kifejeznie. Megint őt idézve: „Ezen elnevezéssel összhangban beszéltem, nem magával a dologgal, amelynek a neve." Még világosabbá téve

[2] *De Nat. Virg. Mar.* III. (*Conciones* 3 de Nat. Virg.)

[3] Ezt az anyagot Stephen Cross „Saint Augustine and the perennial Philosophy" (*Avaloka. A Journal of Traditional Religion and Culture* [Grand Rapids, Michigan] VI. évf. [1992] 1–2. sz.) című tanulmányából vettük át.

hozzáteszi: „Valójában, amikor a feltámadást és a mennybemenetelt követően az apostolok hirdetni kezdték az igét, és sokan megtértek, először – miként írva van – az antiókhiaiak körében nevezték kereszténynek a tanítványokat. Ez az oka annak, hogy úgy fogalmaztam: »Vagyis a mi időnkben a keresztény vallás az…«. Nem azért, mert korábban nem létezett, hanem, mert később ezt az elnevezést fogadták el."

És ezért lehetséges egy katolikus számára a rendszerint „örökérvényű vagy egyetemes filozófiának" nevezett szemlélet mellett kitartani. Az egyetlen követelmény, hogy olyan katolikusként tartsa magát ehhez, aki az Egyház minden tanítását elfogadja, akként, ahogy azokat a tradicionális Tanítóhivatal előírja. Ez utóbbi azon egyszerű oknál fogva elengedhetetlen, mert ha az ember a Tanítóhivatalon kívülre lép és valamiféle saját véleményt fogad el „igazságként", az ellentmond mindannak, amit a *szanátana dharma* szentként határoz meg.[4]

Mindennek semmi köze nincs a korunk atmoszféráját átható hamis ökumenizmushoz, amely – miként a második vatikáni zsinat fogalmaz – „egyenlő elbírálás alapján" nemcsak a protestantizmust fogadja el, hanem minden elképzelhető *New Age* deviációt. Ez az ökumenikus burjánzás gyakran kiterjeszti magát keleti vallásokra, melyek tekintetében a felelősök kevés igazi tudással és értéssel rendelkeznek. Például sokat beszélnek a hinduizmusban jelenlévő Szentháromságról, mondván, hogy a *szat, csit, ánanda* (mely legjobban talán úgy fordítható: lét, tudás, üdvösség) Istennevek egyenértékűek az iszlám *qudrah, hikmah* és *rahmah* fogalmaival. A hindú Hatalmi Háromságot állítólag a szoláris Atya az égben, a tüzes Fiú a földön (ahonnan a mennybe emelkedik), és közös szellemi kiáradásuk, a Fuvallat alkotja. Ám Szalézi Szent Ferenc óvva intett azoktól, akik megfelelő tudás híján foglalkoznak más vallásokkal. Valójában még azok számára is nehéz a saját intellektuális világuktól idegen kifejezésmódok megértése, akik jártasak saját teológiai szaknyelvükben (ami ritka a mai tudósok körében), a laikusokról nem is beszélve.[5]

Tekintettel erre, hithű katolikusként el tudjuk és valóban el is kell tudnunk fogadni a *sophia perennis* eszméjét. A Bölcsesség mindig jelen van, Krisztus az, a testté lett Ige, aki megnyitja a kaput, és az Egyház az, amely lehetőséget ad a belépésre.

A fenti alapelvekből jelentős következtetést vonhatunk le. Ha valóban léteznek más vallásokban is megtalálható igazságok, azok segítségünkre lehetnek abban, hogy világosabbá tegyünk néhányat azokból a homályos részekből, amelyekkel a saját vallásunkban találkozunk. Aquinói Tamás szavaival, ezek „külső és lehetséges bizonyítékaivá" válhatnak a kereszténység igazságainak.

Mindezt figyelembe véve ajánlom Ananda Coomaraswamy következő tanulmányát Izajás egyik passzusáról: „*Vessző kél majd Jessze törzsökéből, és hajtás sarjad gyökereiből. Rajta nyugszik az Úr lelke: a bölcsesség és az értelem lelke*" (Iz 11,1–2.).

Ford. Kocsi Lajos

[4] A Tanítóhivatal „tévedhetetlenségének" problémáját mostanában ismét elővették. Kétségtelen, hogy mint azt XIII. Leó pápa megállapította, a Tanítóhivatal önmagának való ellentmondása, úgy minősülne, mintha Krisztus tanította volna a tévedést. Manapság azonban számos, látszólag a Tanítóhivatal tekintélyének erejével kihirdetett állításra rá lehet mutatni, melyek ellentmondanak a Tanítóhivatal korábbi tanításainak. Ennek tárgyaltam néhány részletét a webhelyemen: Rama Coomaraswamy Catholic Writings. [Jelenleg: www.the-pope.com/coomcawr.html. Utoljára megtekintve: 2014. jan. 21. *(A szerk.)*]

[5] Ezek a hibák semmi esetre sem korlátozódnak a kereszténységre. A muszlimok gyakran politeizmussal vádolják a kereszténységet a Szentháromságban való hit miatt, és a hinduizmust is gyakran így minősítik, ami valójában abszurd.